Przekłady Literatur Słowiańskich

Tom 3, część 1

Bariery kulturowe w przekładzie artystycznym

PRACE NAUKOWE

UNIWERSYTETU ŚLĄSKIEGO W KATOWICACH

NR 2945

Przekłady Literatur Słowiańskich

Tom 3, część 1

Bariery kulturowe w przekładzie artystycznym

pod redakcją
Bożeny Tokarz

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego Katowice 2012

Redaktor serii: Historia Literatur Słowiańskich
Bożena Tokarz

Recenzent
Ewa Kraskowska

Redaktor naczelny
Bożena Tokarz (Katowice)

Redaktor tematyczny
Leszek Małczak (Katowice)

Rada Redakcyjna
Kalina Bahneva (Sofija), Edward Balcerzan (Poznań), Nikolaj Jež (Ljubljana),
Zvonko Kovač (Zagreb), Eva Mala (Nitra), Martina Ožbot (Ljubljana), Ivo Pospišil (Brno),
Tone Smolej (Ljubljana), Elżbieta Tabakowska (Kraków)

Redaktorzy językowi
Iljana Genev-Puhalewa (język bułgarski), Sladjana Janković (język serbski),
Olivera Joveska (język macedoński), Ivana Fakac (język chorwacki),
Eva Pallasova (język czeski), Lujza Urbancova (język słowacki),
Tina Jugović (język słoweński), Eric Starnes (język angielski)

Publikacja jest dostępna także w wersji internetowej:

Central and Eastern European Online Library
www.ceeol.com
Śląska Biblioteka Cyfrowa
www.sbc.org.pl

Spis treści

Wstęp (*Bożena Tokarz*) 7

Model kultury i jego uwarunkowania

Monika Gawlak: Tożsamość Čefura w polskim przekładzie powieści Gorana Vojnovicia pt. *Čefurji raus!* 13
Izabela Mroczek: Kilka uwag o czeskim przekładzie *Pawia królowej* Doroty Masłowskiej 32
Iwona Stanios: Transkulturowość oryginału w przekładzie (na przykładzie powieści *Derviš i smrt* Mešy Selimovicia) 45
Nikolaj Jež: Bariery kulturowe w przekładzie artystycznym na przykładzie słoweńskiego przekładu *Pana Tadeusza* Rozki Štefan 63
Leszek Małczak: Między polityką a estetyką — o recepcji i przekładzie *Przedstawienia „Hamleta" we wsi Głucha Dolna* Ivo Brešana 75

Dyskurs aksjologiczny i estetyczny

Mateusz Warchał: Przekład artystyczny wobec funkcji dyskursu aksjologicznego w tekście źródłowym 97
Lenka Németh Vítová: Czeski humor po polsku 107
Marzena Osmólska: Bohater groteskowy *Ferdydurke* Witolda Gombrowicza w przekładzie Katariny Šalamun-Biedrzyckiej 119

Bariery — sąsiedztwa — przejścia

Paulina Pycia: Przekraczając granice. Problem przekładu wulgaryzmów i przekleństw 135
Sylwia Sojda: Adresat dziecięcy w tłumaczeniach *Winnie-the-Pooh* A.A. Milne'a na język polski i słowacki 149
Marta Buczek: Bariery kulturowe w słowackim przekładzie *Ferdydurke* Witolda Gombrowicza 164
Lucyna Spyrka: Bliskość kulturowa a przekład w obrębie literatury polskiej i słowackiej 184
Katarzyna Baran: Polskie frazeologizmy w słoweńskich przekładach wierszy Wisławy Szymborskiej 200

Dialog i ramy interpretacyjne przekładu

Adriana Kovacheva: Dora Gabe i Anna Kamieńska — dialogi poetyckie . . . 219
Bożena Tokarz: Gombrowicz w Słowenii: ramy interpretacyjne czasu i przestrzeni kulturowej 234
Katarzyna Majdzik: Oblicza melancholii. *Szafa* Olgi Tokarczuk i jej chorwacki przekład 252

Indeks autorów (*Marlena Gruda*) 267

Indeks tłumaczy (*Marlena Gruda*) 273

Noty o Autorach 275

Wstęp

Od wieków przekład postrzegany i opisywany jest w kategoriach konfrontacji, co pozornie tylko w większym stopniu dotyczy języków bardzo lub średnio odległych, ponieważ w ramach języków blisko spokrewnionych oba teksty, oryginał i przekład, są narażone na wzajemne zawładnięcie właśnie z powodu bliskości języków, choć nie musi ona oznaczać faktycznej bliskości kultur. Zagrożenie wynika z istnienia fizycznych i mentalnych granic oraz wyobrażenia o niemożliwości ich przekroczenia. Sytuacja ta przypomina obraz z podróży Ijona Tichego w Kosmosie, który spotyka na planecie Enteropia „supełki", istoty niemożliwe do poznania i zrozumienia przez obcego. Jednak bohater *Dzienników gwiazdowych* Stanisława Lema ma szacunek dla inności, mimo że nie może poznać jej istoty za pomocą dostępnych mu narzędzi poznawczych, rozumu. Tłumacz również szanuje inność, więcej — rozumie ją i bywa nią zafascynowany. Inaczej odbiorca. Jego stosunek do obcego tekstu zależy od decyzji tłumacza, począwszy od wyboru autora i utworu, a skończywszy na konkretnych decyzjach translatorskich. Zatem konfrontacyjność tkwi w świadomości tłumacza w postaci modelowego czytelnika przekładu i jego przewidywalnych oczekiwań odbiorczych. To on wie o granicach, barierach, obcości, walce, a nawet o wrogości, ze względu na faktyczne i wyobrażone usytuowanie kultur uczestniczących w przekładzie. I choć „nie przekłada się kultur, lecz teksty" (Edward Balcerzan), a „bariery kulturowe tkwią w gramatyce" (Elżbieta Tabakowska), to różne uwarunkowania języków i tekstów literackich stwarzają podstawowe trudności w transferze obcej literatury, a bariery kulturowe, objawiając się w gramatyce i leksyce, wynikają w znacznej mierze z różnych tradycji i systemów komunikacyjnych. *Bariery kulturowe w przekładzie artystycznym*, tytuł niniejszego,

trzeciego już tomu wydawnictwa ciągłego „Przekłady Literatur Słowiańskich", należy rozumieć jako praktyki i nawyki kulturowe, mniej lub bardziej utrwalone w tekstach, które utrudniają reekspresję oryginału, a tym samym rozumienie obcości przez odbiorcę sekundarnego. Taka sytuacja powoduje pojawianie się problemów przekładowych i przekładoznawczych, podejmowanych w książce przez poszczególnych autorów.

Konfrontacyjnie rozumiany przekład koresponduje z jego różnie określaną ontologią, zawsze opartą na podwójności „tekstu związanego" (Stanisław Barańczak). W perspektywie teorii komunikacyjnej jest on literaturą z literatury (Edward Balcerzan), tekstem z tekstu (Anna Legeżyńska), w ujęciu kognitywistycznym — konceptualizacją z konceptualizacji, a przede wszystkim — ekwiwalencją doświadczenia (Elżbieta Tabakowska), w duchu hermeneutycznym — spotkaniem lub — jak twierdził Fryderyk Schleiermacher — „importem autora i eksportem czytelnika".

Przekład jako wytwór zawiera ślady zmagań tłumacza w perspektywie jednostkowej i kulturowej, czyli ślady procesu komunikacyjnego, w wyniku którego powstaje nowy typ dyskursu, podobny do dyskursu literackiego kultury przyjmującej, lecz jednocześnie inny. Jego odbiór przez podobieństwo do literatury przyjmującej wymusza sytuacja komunikacyjna. Jeżeli obcy utwór nie będzie się niczym różnił od rodzimego, to w takim samym stopniu zostanie odrzucony, jak przekład niezrozumiały ze względu na zbyt śmiałe zachowanie inności. Granicą jest więc zrozumienie przez odbiorcę sekundarnego i współodczuwanie z czytelnikiem oryginału. Przekład, będąc zdarzeniem komunikacyjnym, stanowi zatem rodzaj dyskursu międzykulturowego. Zależy od międzykulturowych kompetencji komunikacyjnych tłumacza, a także kultury przyjmującej, czyli wiedzy na temat obcych kultur oraz stosunku do nich zbiorowości. Spotkanie tłumacza i kultur w przekładzie, którego wynikiem jest nowy tekst, nie jest oparte na równowadze. Odbywa się bowiem w strukturach języka kultury przyjmującej. Jego użycie zostało uzależnione od celu, jaki stanowi konceptualizacja z konceptualizacji, podczas gdy w każdym języku inaczej jest kategoryzowane i konceptualizowane doświadczenie; wypowiedź ma charakter jednostkowy; spotykające się kultury dysponują różnymi stylami komunikacyjnymi w ramach rozmaitych dyskursów (np. w dyskursie potocznym, literackim, naukowym czy politycznym) i wytworzonych przez nie wzorców zachowań językowych; różnią się również ich systemy wartości.

Skoro jednak przekład stanowi rodzaj dyskursu międzykulturowego, to mimo wskazanych barier porozumienie języków i kultur umożliwia doświadczenie. Z perspektywy doświadczenia jednostkowego i kulturowego tłumacz rozumie tekst i zakłada granice rozumienia przez czytelnika sekundarnego. Użycie języka w przekładzie artystycznym uzależnione jest od norm systemowych i ich zastosowań, od tekstu wyjściowego, od jego znaczeń kontekstowych oraz od tradycji literackiej. Uzyskanie równoznaczności przekładu

w stosunku do oryginału (Paul Ricœur) jest możliwe z uwagi na istniejące pole tolerancji w obu zakresach, które zależy od: modelu kultury przyjmującej, spotykających się systemów wartości, stylu komunikacji oraz doświadczeń z obcą kulturą. Kultury słowiańskie mają różne i bogate historycznie doświadczenia z obcymi kulturami, mimo bliskości języków. Dlatego rozprawy na temat barier kulturowych w przekładzie artystycznym zostały uporządkowane nie ze względu na spotykające się pary literatur, kultur i języków (jak w poprzednich tomach), lecz na podstawie szczególnie wyeksponowanych przez autorów problemów translatologicznych, związanych z istnieniem i pokonywaniem pozatekstowych trudności przekładowych. Odpowiada temu podział tomu na cztery części.

W części zatytułowanej *Model kultury i jego uwarunkowania* znalazły się prace dotyczące przekładu synchronicznego w ramach modelu wielokulturowego i transkulturowego oraz określających go kontekstów historycznego i politycznego. W rozprawach zamieszczonych w części drugiej, pt. *Dyskurs aksjologiczny i estetyczny*, autorzy zwracają uwagę na ograniczenia przekładu przez odmienność dyskursu aksjologicznego i inne funkcjonowanie takich kategorii estetycznych, jak komizm i groteska, co utrudnia dialog międzykulturowy. Część trzecia tomu zatytułowana *Bariery — sąsiedztwa — przejścia* obejmuje problematykę nieprzekraczalności granic kultury przyjmującej ze względu na wysoki stopień nacechowania kulturowego określonych elementów oryginału (języka i świata przedstawionego), wartości kulturowych i funkcji sacrum, honoryfikatywności, ograniczonej znajomości kultury oryginału, wynikającej z pozornej bliskości języków i kultur, sąsiedztwa „kapsuł kulturowych", jakimi są frazeologizmy, oraz udanych prób przezwyciężenia ograniczeń. Część ostatnia — *Dialog i ramy interpretacyjne przekładu* — koresponduje z częścią pierwszą z uwagi na podkreślaną w niej dialogowość w przekładzie, będącym zawsze „głośną repliką dialogu" z oryginałem oraz dialogiem z innymi przekładami literatury obcej w kulturze przyjmującej, czyli z kulturą trzecią. Płaszczyzną dialogu bywa ekwiwalencja doświadczenia lub przesunięcie czasowe w odbiorze treści oryginału, czego przykładem jest przekład diachroniczny. Innego rodzaju trudności niż przekład synchroniczny tekstów należących do kultur hybrydycznych, przedstawionych w części pierwszej, stwarza przekład diachroniczny ze względu na odmienną czasoprzestrzeń odbioru.

Każdy przekład podejmuje próbę przekraczania granic własnej kultury, literatury i języka w celu uzyskania maksymalnego zbliżenia do oryginału, zachowując jednocześnie jedność komunikacyjną między tekstem a czytelnikiem sekundarnym na poziomie stylu komunikacji kulturowej, wartości aksjologicznych i estetycznych, funkcji dyskursu aksjologicznego, wiedzy na temat innej kultury. Autorzy poszczególnych rozpraw postrzegają te zjawiska jako bardziej kompleksowe niż ambiwalentne, widząc istotę przekładu w dynamicznej strukturze przekładu, który wchodzi w dwukierunkową interakcję: z oryginałem oraz

z językiem, literaturą, kulturą wraz z jej systemem wartości i całym kontekstem społeczno-politycznym kultury przyjmującej.

Wynikiem interakcyjnej wymiany między oryginałem a czasoprzestrzenią przekładu są straty i zyski po stronie oryginału, na co często zwracają uwagę autorzy rozpraw, a co może wywoływać żal tłumacza po stracie. Tłumacz przyjmuje wówczas rolę melancholijnego podmiotu.

Bożena Tokarz

Indeks autorów

Abrahamowicz Danuta 193, 271
Adamczyk-Garbowska Monika 150, 156—160, 162, 163
Andrić Ivo 47
Anusiewicz Janusz 139, 142

Bachtin Michaił 16, 17, 236
Bajazetov Vučen Aleksandra 103
Bajerowa Irena 145
Balbus Stanisław 16, 236
Balcerzan Edward 7, 8, 98, 150, 193, 196, 201, 243
Baluch Alicja 113, 149, 160
Baluch Jacek 113, 149, 160
Bańko Mirosław 136
Baran Katarzyna 200, 214, 271
Barańczak Stanisław 8, 116
Bariakova Zuzana 167
Barth John 235, 239
Barthelme Donald 239
Barthes Roland 235
Bartmiński Jerzy 99, 139, 142, 145, 202—204
Bartoszyński Kazimierz 244, 247
Basaj Mieczysław 191, 203, 205, 206, 211
Baudrillard Jean 247
Beavoir Simone de 75
Benedict Ruth 184
Berberow Michail 220, 223, 224
Bergson Henri 107
Berkeley George 247
Berman Antoine 178
Bielik-Robson Agata 263
Blatnik Andrej 246
Błoński Jan 127, 130, 164, 169, 172, 244, 247
Bobek Władysław 187
Bodziany Marek 186
Bojetu Berta 246
Bolecki Włodzimierz 120, 129, 164, 172, 179—181
Borges Jorge Luis 235, 239
Borowiecka Ewa 99
Bořilová Martina 39
Bożyłow Bożydar 220
Bratanić Maja 137
Brešan Ivo 77, 80, 82—84, 91, 93, 94
Broch Hermann 167
Brodzka Alina 120
Bryl Alina 28
Bryll Ernest 190
Bryś Marta 85
Brzozowski Jerzy 13
Buczek Marta 164, 183, 187, 188, 263, 271
Buffa Ferdinand 193, 194
Bukovčan Ivan 192
Bukowski Piotr 178
Burian Václav 33
Burzyńska Anna 17, 237

Calvino Italo 168
Cała Alina 23
Camus Albert 247
Catalucco Francesco M. 167
Celińska Stanisława 87
Chaciński Bartek 28
Chojnacka Kinga 47
Chojnowski Zbigniew 219
Chwin Stefan 245
Cieślikowa Aleksandra 191
Cioran Emil 256
Coover Robert 239
Crawford Mary E. 140
Czapik-Lityńska Barbara 271

Ćosić Bora 75

Čar Aleš 246
Čolović Ivan 101, 102
Čop Matija 64, 73
Čučnik Primož 15

Damborský Jirí 110
Damjanović Marijan 135
Danglár Jozef 188
Dante Alighieri 180
Davis Norman 47
Dąbek-Wirgowa Teresa 220, 225
Dąbrowska Anna 135, 141, 142, 146
Debeljak Tine 65
Deleuze Gilles 235
Derrida Jacques 100, 247
Dębek Jan 81
Dębska Karolina 16
Dijk Teuna A. Van 104, 245
Dimitrowa Błaga 220, 230—232
Dimow Iwan 220
Dinekow Petyr 220
Dłuski Stanisław 219
Dobrzyńska Teresa 204
Dobrzyński Walenty 154
Dunin-Wąsowicz Paweł 32, 41
Duszak Anna 105
Dvořák Libor 34

Ďurišin Dionýz 196

Eco Umberto 124, 240, 249
Evans Vyvyan 49
Even-Zohar Itamar 108
Exner Milan 109

Fast Piotr 13, 28, 100, 108, 121, 135, 142, 162, 166, 190, 193, 197, 260
Fik Marta 82
Filipowicz-Rudek Maria 13, 15, 17, 191
Findra Ján 195
Foucault Michel 235
Frančič Franjo 15
Freud Sigmund 256, 259
Fromm Erich 22

Gabe Dora 219 - 233
Gaertner Katarzyna 189
Gajewska Agnieszka 221
Gajos Janusz 83
Gambier Yves 139
Garcarz Michał 135
Gawlak Monika 13, 30, 31, 72, 271
Genette Gerard 77
Georgiewa Desisława 225, 226
Gierek Edward 75
Ginter Anna 206
Glaser Barney 100
Głogowski Krzysztof 82
Głowacki Paweł 86
Głowiński Michał 120, 121, 123, 125—129
Goethe Johann Wolfgang 64
Goliński Zbigniew 125
Gombala Edvard 195
Gombrowicz Witold 119, 122—129, 132, 164, 165, 167—171, 173, 177, 179, 181, 183, 234, 235, 237, 239—241, 243, 245, 246, 249—251, 272
Goszczyński Seweryn 189
Grabiński Tomasz 187—189
Gradišnik Branko 239
Gralewicz-Wolny Iwona 222
Graupmann Jürgen 135, 136
Grochowski Maciej 139—141, 245, 245
Grosbart Zygmunt 184, 190
Grottger Artur 41
Grybosiowa Antonina 136, 137, 146

Hall Edward 185
Handke Kwiryna 140
Hašek Jaroslav 110
Heidegger Martin 236, 248, 252, 253

Hejwowski Krzysztof 19, 30, 173
Herder Johann Gottfried von 45
Herling-Grudziński Gustaw 80
Heydel Magda 178
Hieng Andrej 241
Hierowski Zdzisław 188, 190
Hladnik Miran 243
Hofstede Geert 185
Horváth Ivan 167
Hubáček Čeněk 33
Husserl Edmund 236
Huszcza Romuald 151, 163
Huzarska Magda 85, 86
Hviezdoslav-Országh Pavol 193
Hvorecký Michal 190, 191
Hykisch Anton 192

Illg Jerzy 167
Irigaray Luce 220, 221

Jakob Jure 15
Janaszek-Ivaničková Halina 110, 193
Jančar Drago 15
Janerka Lech 41
Janiec-Nyitrai Agnieszka 167
Janikowski Przemysław 13, 17, 121, 166, 197
Janion Maria 254
Janisławska-Mazurkiewicz Elżbieta 83
Jankowska Barbara Teresa 113
Jarecka Dorota 33
Jarosiński Zbigniew 125
Jasielski Józef 80
Jasińska-Wojtkowska Maria 244
Jarzębski Jerzy 125, 164, 167, 169—171, 245—247
Jaworow Pejo 227
Jaworski Stanisław 244
Jelavich Barbara 46
Jennings Lee Byron 122, 125
Jež Nikolaj 63—65, 72, 73, 203, 204, 210, 234, 236, 243, 245, 246, 248, 272
Joyce James 241
Jung Carl Gustav 238
Jurczak-Trojan Zofia 193
Juvan Marko 239

Kafka Franz 167
Kalinčiak Ján 187
Kamieńska Anna 219—225, 227, 229, 231—233
Kania Kazimierz 80
Kardyni-Pelikánová Krystyna 113
Kasprowicz Jan 189
Káša Peter 192, 193
Kępiński Tadeusz 121—123, 125, 126, 169, 170
Klein Melanie 259, 263
Kleszczowa Krystyna 103
Kloch Zbigniew 139
Kłosiński Krzysztof 125
Kłoskowska Antonina 108
Kochanowski Jan 146, 213
Kociemba-Żulicka Justyna 142
Kokelj Nina 246
Kołakowski Leszek 18
Kołodziej Marian 87
Kołodziejek Ewa 26
Konieczna-Twardzikowa Jadwiga 15, 17
Kopaliński Władysław 135, 145
Kos Janko 64, 65
Kovacheva Adriana 219, 232, 233, 272
Kowalikowa Jadwiga 146
Kozielecki Józef 49, 60
Krasiński Zygmunt 180, 225
Kristeva Julia 254, 257, 259
Kroh Antoni 109—111, 189
Kroutvor Josef 113
Królikowska Elżbieta 78, 83
Krysztofiak Maria 126
Krzyżagórski Klemens 80
Kubelakova Martina 167
Kubicki Roman 46, 238
Kuczyk Danuta 88
Kühl Olaf 124, 127, 128
Kundera Milan 167, 235, 237
Kuster Helena 205
Kutz Kazimierz 87, 88

Lacan Jacques 257
Lainšček Feri 246
Lakićević Ognjen 76
Lakoff George 99
Lefevere André 77
Legeżyńska Anna 8, 97, 98, 203
Lenin Włodzimierz 78
Leszczyński Zenon 135, 145
Lévinas Emmanuel 172
Lewicki Roman 19, 20, 23, 48, 98, 131, 165, 213
Lewis Clive S. 256

Ligęza Wojciech 201
Lipińska Olga 76, 78, 83
Lipiński Krzysztof 146, 151, 155, 157, 161
Lipski Jan Józef 219
Lipuš Florjan 241
Lyotard Jean-François 237

Łomnicki Tadeusz 92
Łoziński Mikołaj 33
Łubieński Tomasz 67

Majdzik Katarzyna 252, 266, 272
Majkiewicz Anna 13, 136, 242
Malić Zdravko 235
Maliszewski Julian 141, 142
Małczak Leszek 75, 94
Mandelsztam Nadieżda 80
Mann Thomas 167
Markiewicz Henryk 18
Markowski Michał Paweł 17, 164, 171, 181, 257, 262, 264, 265
Marks Karol 78
Márquez Gabriel Garcia 23
Masłoń Krzysztof 116
Masłowska Dorota 17, 32—34, 36, 40, 41
Mazurkiewicz Filip 83, 122, 123, 126
Mazzini Miha 246
Medyńska Wanda 220
Michalski Kazimierz 248
Michałowska Teresa 125
Mickiewicz Adam 63—65, 67, 69, 73, 180
Miklaszewski Krzysztof 85
Mikułowski-Pomorski Jerzy 185
Milne Aleksander Alan 149
Misiorny Michał 82, 87
Mocarska Zofia 221, 222
Molè Vojeslav 65, 158
Możejko Edward 100
Mroczek Izabela 32, 43, 44, 272
Murray Henry Alexander 98
Musil Robert 167

Nawrocki Witold 110, 187
Nikolchina Miglena 221, 224, 226
Nosal Iwona 28
Nowacki Dariusz 254
Nowakowska-Kempna Iwona 191
Nowik Krystyna 192
Nycz Ryszard 241, 246
Nyczek Tadeusz 33

Obara Tomasz 85
Olechnicki Krzysztof 18
Ong Walter 260
Oriešek Patrik 165
Osadnik Wacław M. 13, 28, 108
Osmólska Marzena 119, 131, 132, 272
Ostromęcka-Frączak Bożena 25, 123, 126, 129, 208

Pajdzińska Anna 200—203, 207, 209
Paleczny Tadeusz 18, 22, 29
Pałłasz Edward 87
Papierz Maria 191—193
Paprocka Aleksandra 88
Pasek Jan Chryzostom 241
Paszek Jerzy 122, 123, 126
Pavičić Mladen 236
Peciar Štefan 176
Peirce Charles Sanders 241
Pelc Jan 33
Penew Bojan 224—226
Pepelnik Ana 15
Perek Marzena 191
Pępiak Ewelina 252
Pilch Jerzy 32, 33
Pisarkowa Krystyna 201
Pisarska Alicja 28
Plintovič Ivan 195
Płatonow Andriej 80
Podlogar Gregor 15
Popovič Antón 107, 197
Poulet Georges 265
Pretnar Tone 25, 123, 126, 129, 208
Proust Marcel 241
Przerwa-Tetmajer Kazimierz 189
Pszczołowska Lucylla 66
Puzynina Jadwiga 99
Pycia Paulina 135, 147, 148, 272
Pynchon Thomas 239
Pytlos Barbara 149

Rabelais François 236
Radziwon Marek 33
Rafałowski Tadeusz 83
Rajewska Ewa 150
Rancière Jacques 91
Reiss Katharina 196
Rejakowa Bożena 194, 202, 203, 205, 211
Reymont Władysław 240, 250
Ricoeur Paul 9, 99, 104, 243, 247

Rosner Katarzyna 265
Roux Dominique de 235
Rudan Vedrana 137, 146—148
Rupel Dimitrij 241
Rusinek Wojciech 262, 263

Sanavio Piero 170
Sapir Edward 238
Sartre Jean-Paul 236
Sawicka Grażyna 136
Sawicki Stefan 97, 244
Schafer Roy 264
Schulz Bruno 234, 235
Selenić Slobodan 75
Selimović Meša 47, 49, 51—53, 55—59, 61, 62
Shakespeare William 77, 87
Sienkiewicz Henryk 240, 248, 250
Sieradzka-Baziur Bożena 144
Sierny Tadeusz 187
Simeonova-Konach Galia 226
Sinko Grzegorz 75, 77, 80, 87
Skarga Barbara 237
Skarzyński January 64
Skoczylas Władysław 189
Skorupka Stanisław 194
Skoumalová Zdena 191
Skubalanka Teresa 72, 207, 209
Skubic Andrej 27
Sladkovič Andrej 192
Slodnjak Anton 64, 65
Sławek Tadeusz 253, 254
Sławiński Janusz 195, 219, 244
Słowacki Juliusz 64, 65, 225
Słucki Arnold 219
Smiešková Elena 194
Smole Vera 27
Smolińska Teresa 186
Snell-Hornby Mary 229
Snoj Marko 15
Sobol Elżbieta 54
Sojda Sylwia 149, 163, 272
Sołżenicyn Aleksander 80
Sovre Anton 246
Speina Jerzy 119, 121
Spence Donald P. 264
Spyrka Lucyna 184, 198, 273
Stachura Edward 234
Stala Marian 201
Stalmach Paweł 187
Stanios Iwona 45, 61, 272
Stanisławska Justyna 113
Stawnicka Jadwiga 202
Stern Anatol 220
Straková Vlasta 191
Strauss Anselm 100
Streďanský Juraj 187
Strsoglavec Đurđa 27
Suwara Bogumiła 168
Svetokriški Janez (właśc. Tobi Lionell) 243
Svitek Brina 246
Sycz Jan 78
Szczecińska Ewa 88
Szczygieł Mariusz 113, 116
Szpociński Andrzej 185, 186
Sztiplijewa Sława 226
Sztompka Piotr 27
Szwed Robert 18, 23
Szymborska Wisława 201, 203—215
Szymutko Stefan 253, 254, 262, 264
Szyszkowa Magdalena 221

Śpiewak Jan 224
Świda Hanna 98
Świeściak Alina 260
Świetlicki Marcin 32

Šikula Vincent 188, 192
Škrjanec Tone 15
Šlerka Josef 33, 34
Štefan Rozka 63—66, 69, 73, 203, 204, 208, 210—212, 240, 272

Tabakowska Elżbieta 7, 8, 20, 30, 108, 128, 131, 171, 172, 210, 213, 214
Talmy Leonard 238
Tannen Deborah 102, 140
Taragel Dušan 188
Tatarka Dominik 192, 194
Taylor Charles 18
Tendriakow Władimir 80
Thompson Ewa 123, 129
Tkaczewski Dariusz 141
Tkaczuk Wacław 83
Tokarczuk Olga 252, 254—257, 259—261, 263—266
Tokarz Bożena 10, 13, 14, 16, 17, 45, 107, 108, 121—123, 125, 127, 130, 131, 162, 166, 169, 171, 172, 175, 177, 181, 192, 197, 202, 213, 234, 250, 260, 273

Tomaszkiewicz Teresa 28, 138, 139
Tomšič Marjan 246
Topol Jachym 33
Toporišič Jože 130
Torop Peter 243
Toury Gideon 197
Trifonow Jurij 80
Trompenaars Alfons 185
Tuwim Irena 150, 151, 155—163
Tyrpa Anna 135, 136

Uniłowski Krzysztof 253, 262

Vermeer Hans J. 196
Vidović Bolt Ivana 254
Vilikovský Pavel 189
Virk Jani 246
Virk Tomo 239
Vítová Németh Lenka 107, 117, 118, 273
Vodopivec Peter 240
Vojnović Goran 13—16, 20, 21, 24, 27, 30, 31

Waczków Józef 110
Warchał Mateusz 97, 106, 273
Welsch Wolfgang 45, 46, 238
Węgrzyniakowa Anna 201
Whorf Benjamin Lee 238
Wiatr Aneta 202
Wierzbicka Anna 20, 144
Wierzyński Kazimierz 65
Wilczek Piotr 20
Witkowski Andrzej 81
Witkowski Michał 17, 33, 81
Wodak Ruth 104
Wołek Katarzyna 14, 15
Wyrozembska Maria 83
Wysłouch Seweryn 98

Yaguello Marina 140

Załęcki Paweł 18
Zarębianka Zofia 219, 221
Zawistowski Władysław 83
Ziomek Jerzy 127
Zorko Urban 16
Zupan Vladimir 241

Żekow Stanisław 224
Żemła Katarzyna 100
Żuławski Xawery 33
Żurawski Sławomir 55
Żygadło-Czopnik Dorota 190

Žabot Vlado 15, 246
Žižek Slavoj 253, 256, 257

Opracowała *Marlena Gruda*

Indeks tłumaczy

Adamczyk-Garbowska Monika 150, 156—160, 162, 163
Aleksandrowicz Jerzy W. 257
Araszkiewicz Agata 220, 221

Babko Marcin 190
Banasiak Bogdan 100
Berberow Michail 220, 223, 224
Bielas Katarzyna 170
Bińczyk Marek 235
Blatnik Andrej 246
Bratož Igor 239
Buchta Magdalena 49
Burić Ahmed 14

Cataluccio Francesco M. 170
Chełstowski Bogdan 247
Chmel Karol 165
Cierpisz Małgorzata 49
Czcibor-Piotrowski Andrzej 192, 273

Čilić Đurđica 254, 258

Dančiak Stanislav 150, 154, 156—160, 163
Debeljak Aleš 239
Debeljak Tine 65
Dimitrowa Błaga 220, 230—232
Duraj-Nowosielska Izabela 144
Dutkiewicz Mieczysław 135

Gabe Dora 6, 219—231, 233
Gawlak Monika 5, 6, 13, 14, 16, 18, 20, 22, 24, 26, 28, 30, 31, 72, 271
Gicala Agnieszka 49
Giurowa Swetła 230, 231
Glonar Jože 240
Gontarz Kamil 15
Goreń Andrzej 236
Goreń Anna 236
Grabiński Tomasz 187—189
Gregorová Barbora (Bára) 43, 44
Grochowski Grzegorz 45, 245
Gruda Marlena 15

Horváth Ivan 167
Hrehorowicz Uta 178
Hulka-Laskowski Paweł 111

Japola Józef 260
Jereb Andrzej 239
Jež Karmen 234
Jež Nikolaj 4, 5, 63—66, 68, 70, 72—74, 203, 204, 210, 234, 236, 243, 245, 246, 248, 272

Kalita Halina 51
Kamieńska Anna 6, 219—225, 227, 229, 231—233
Kaszyński Stanisław 89

Kowalska Małgorzata 237, 247
Kovič Nina 239
Križaj Majda 234
Kroh Antoni 109—111, 189
Kunda Bogusław Sławomir 192

Lalić-Krowicka Olga 15
Lampert Igor 234

Łukaszewicz Tomasz 14, 30, 31

Markowski Michał Paweł 17, 164, 171, 181, 257, 262, 264, 265
Marušiak Jozef 167, 172, 175, 177, 178, 183
Matuszewski Krzysztof 100
Migasiński Andrzej 237
Miklavž (pseud. Podravski) Peter 240
Moćko Krystyna 192
Modzelewska Natalia 17
Molè Vojeslav 65, 158

Niewrzęda Krzysztof 124
Niklas Urszula 140

Olszewski Maciej 15
Ostromęcka-Frączak Bożena 25, 123, 126, 129, 208

Pantaleew Dimityr 220
Pavičić Mladen 236
Peti-Stantić Anita 14
Petrilak Vladimir 114
Petryńska Magdalena 101
Pieniążek Paweł 100
Podhorodecka Joanna 49
Pogačnik Jagna 14
Pokojska Agnieszka 128
Polak Jędrzej 46
Pollak Seweryn 221
Pomorska Joanna 15
Pretnar Tone 25, 123, 126, 129, 208
Príbusová Margita 150, 154, 156—160, 163
Prokopiuk Jerzy 22, 184

Ristović Ana 14
Rosner Katarzyna 265
Rothebühler Daniel 14
Rozka Štefan 5, 63—66, 69, 73, 203, 204, 208, 210—212, 240, 272

Salawa Krzysztof 46
Salwa Piotr 124, 180, 240
Sierszulska Anna 123
Swoboda Tomasz 243
Szproch Katarzyna 15
Sztiplijewa Sława 226
Szuster Marcin 253

Šalamun-Biedrzycka Katarina 122, 124—130, 132, 234, 236, 240, 241

Tarnogórska Maria 124
Tomaszkiewicz Teresa 28, 138, 139
Tuwim Irena 150, 151, 155—163

Ulaszek Stanisław 243
Unuk Jana 203, 204, 207, 209—211, 234, 236
Urbankowski Bohdan 189

Waczków Józef 189
Wiedemann Adam 15
Winiarska Justyna 49

Zebel Igor 239
Zych Jan 220, 224

Opracowała *Marlena Gruda*

Noty o Autorach

Baran Katarzyna, ur. 3.12.1987 w Bytomiu, debiut naukowy.

Buczek Marta, ur. 19.01.1971 r. w Zawierciu, dr, adiunkt w Instytucie Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Literaturoznawca, słowacystka, zajmuje się historią literatury słowackiej, teorią literatury i teorią przekładu. Jest autorką książki pt. *O polskich przekładach prozy Vincenta Šikuli* (2010) oraz współautorką tłumaczenia słowackiej sztuki dramatycznej Juliusa Meinhoma pt. *Neplač Anna — Nie płacz Anno*, wystawionej w Opolskim Teatrze Lalki i Aktora im. A. Smolki (2011). Inne najważniejsze publikacje: *Z dziejów podmiotu i podmiotowości w literaturach słowiańskich XX wieku* (2005, współredakcja B. Czapik-Lityńska); *Słowacki realizm magiczny w polskim przekładzie* (2009, artykuł w tomie zbiorowym); *Przekłady literatury słowackiej na język polski po roku 1989* (2009, artykuł w tomie zbiorowym); *Podmiot w prozie pokolenia „Mladej tvorby"* (2005, artykuł w tomie zbiorowym); *Świat przedstawiony prozy Vincenta Šikuli w przekładzie Danuty Abrahamowicz* (2005, artykuł w tomie zbiorowym); *„Dziennik Bridget Jones" Helen Fielding w przekładzie polskim i słowackim* (2005, artykuł w tomie zbiorowym); *Podstawy filozoficznej wizji człowieka i świata w twórczości Vincenta Šikuli* (2002, artykuł w tomie zbiorowym) i inne.

Gawlak Monika, ur. 1976 r., dr, adiunkt w Zakładzie Teorii Literatury i Translacji w Instytucie Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Badaczka literatur południowosłowiańskich. Jej zainteresowania naukowe skupiają się w szczególności wokół: współczesnej literatury słoweńskiej, problematyki przekładu literackiego, teorii literatury (m.in.: bada-

nia kulturowe, feminizm, *gender i queer*) oraz glottodydaktyki. Jest autorką m.in. artykułów: *Ruchome granice przestrzenne w poezji Gregora Strniša* (2005); *Ślady przodków w poezji Gregora Strniša* (2007); *Poszukiwanie tożsamości jednostki w dialogu międzykulturowym — o prozie Polony Glavan* (2009); *Poezja Gregora Strniša w przekładzie Katariny Šalamun-Biedrzyckiej* (2009).

Jež Nikolaj, ur. 1948 r. w Zabukovicy (Słowenia), doc., wykładowca literatury polskiej w Instytucie Slawistyki Wydziału Filozoficznego Uniwersytetu w Lublanie, kierownik Katedry Polonistyki, tłumacz literatury polskiej. Zajmuje się badaniem stosunków zachodzących między literaturą słoweńską i polską w XIX i XX w. (*Čopovi galicijski dopisniki*, wspólnie z R. Štefan, 1989; *Razvojna dinamika slovensko-poljskih literarnih stikov*, 1995; *Poljska poezija 1939—1945*, 1992; *Obraz w dyskursie autorskim: ze strategii narracji Vladimira Bartola*, 2002). Tłumaczy prozę i poezję modernistyczną (S.I. Witkiewicz, *Slovo od jeseni*, 1994; A. Zagajewski, *Mistika za začetnike*, 1997; W. Gombrowicz, *Trans-Atlantik*, 1998; *Kosmos*, 2006; R. Kapuściński, *Potovanja s Herodotom*, 2009 itd.). W 2008 r. został uhonorowany Krzyżem Kawalerskim Orderu Zasługi RP.

Kovacheva Adriana, ur. 8.10.1982 r. w Cherven bryag, Bułgaria, mgr, doktorantka Wydziału Filologii Polskiej i Klasycznej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu; ważniejsze publikacje: *Obraz literatury bułgarskiej w Polsce po 1989 roku* (2010, artykuł w tomie zbiorowym); *Odnalezione w przekładzie* (artykuł w tomie zbiorowym); *Полски прочити на съвременната българска литература* (2009, artykuł w tomie zbiorowym).

Majdzik Katarzyna, ur. 1984 r. w Sosnowcu, mgr, doktorantka Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. W dotychczas opublikowanych artykułach podejmowała problematykę przekładu literackiego w ramach języka polskiego i chorwackiego. Zajmuje się przekładem głównie w ujęciu teoretycznym, szczególnie zaś interesuje się problematyką intertekstualności i podmiotowości w przekładzie.

Małczak Leszek, ur. w 1971 r. w Lublińcu, adiunkt w Zakładzie Teorii Literatury i Translacji IFS UŚ; badacz literatur południowosłowiańskich, zajmuje się przede wszystkim literaturą i kulturą chorwacką, jego zainteresowania naukowe skupiają się wokół: fenomenu regionalizmu, polsko-chorwackich kontaktów kulturalnych, komparatystyki literackiej i kulturowej oraz historii, teorii i praktyki przekładu. Opublikował między innymi monografię pt. *Wiatr w literaturze chorwackiej. O figurze literackiej wiatru w XIX- i XX--wiecznym piśmiennictwie chorwackim strefy śródziemnomorskiej* (2004); jest współredaktorem wyboru współczesnego dramatu serbskiego *Serbska ruletka* (2011) i wyboru współczesnego dramatu chorwackiego *Kroatywni* (2012).

Mroczek Izabela, ur. 18.12.1972 r. w Sosnowcu, dr, adiunkt w Zakładzie Literatur Słowiańskich Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Główne zainteresowania: współczesna czeska literatura, ze szczególnym uwzględnieniem twórczości pokolenia wojennego oraz zjawisk charakteryzujących literaturę czeską po 1989 r.

Németh Vítová Lenka, ur. w 1973 r. w Ostrawie (Czechy), dr, adiunkt w Pracowni Komparatystyki Literackiej Instytutu Filologii Polskiej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Zajmuje się czeską, polską i słowacką translatologią, teorią przekładu literackiego, recepcją czeskiej literatury w Polsce i polskiej literatury w Czechach, literaturą regionu Europy Środkowej. Publikacje: *Historia literatury a współczesne literaturoznawstwo czeskie* (2010, artykuł); *Středoevropská literární inspirace Hrabalem (Esterházy, Huelle, Czcibor-Piotrowski, Bielaszewski, Szamburski)* (Praha 2011, artykuł w pracy zbiorowej); *Stylizacja na potoczność w przekładzie literatury czeskiej na język polski* (2011, artykuł w pracy zbiorowej).

Osmólska Marzena, ur. 19.11.1986 r. w Katowicach, debiut naukowy.

Pycia Paulina, ur. 21.07.1979 r. w Sosnowcu, dr, pracuje jako adiunkt w Instytucie Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Śląskiego, językoznawca, kroatystka. Jest autorką artykułów z zakresu językoznawstwa porównawczego, obejmujących zagadnienia socjolingwistyczne, pragmatyczne i analizę dyskursu.

Sojda Sylwia, ur. 29.11.1980 r. w Busku-Zdroju, dr, pracuje jako adiunkt w Instytucie Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Śląskiego, językoznawca, słowacystka. Jest autorką artykułów z zakresu językoznawstwa porównawczego polsko-słowackiego, obejmujących zagadnienia leksykologii oraz dydaktyki języka polskiego i słowackiego jako obcego.

Spyrka Lucyna, ur. 20.06.1963 r., dr, starszy wykładowca w Zakładzie Teorii Literatury i Translacji w Instytucie Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Jej zainteresowania naukowe skupiają się na problematyce komunikacji międzykulturowej, przekładzie i recepcji literatury słowackiej w Polsce oraz literatury polskiej w Słowacji; zajmuje się również tłumaczeniem literatury pięknej i tekstów naukowych. Najważniejsze publikacje: *Radošinské naivné divadlo. Między konwencją a kontestacją* (2004); *III Spotkanie Słowacystów Polskich. X lat Republiki Słowackiej w perspektywie polskich słowacystów* (2005, redaktor), liczne artykuły w tomach zbiorowych i periodykach polskich oraz słowackich. Przekłady: J.Ch. Korec: *Po barbarzyńskiej nocy* (1994), tłumaczenia utworów E. Farkašovej, V. Klimáčka, J. Litváka, P. Pišťanka, I. Otčenáša, V. Zamarovskiego.

Stanios Iwona, ur. 1984 r. w Chorzowie (woj. śląskie), mgr, doktorantka Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach oraz słuchaczka

Nauczycielskiego Kolegium Języka Angielskiego w Sosnowcu; jej zainteresowania skupiają się wokół językoznawstwa kognitywnego, psycholingwistyki, antropologii kulturowej oraz kulturowej teorii literatury. Przez pewien czas mieszkała i uczyła się języka angielskiego w Irlandii. Jeden semestr studiów spędziła na Uniwersytecie w Belgradzie, gdzie intensywnie studiowała język serbski.

Tokarz Bożena, ur. 1946 r. w Łodzi; prof. zw. w Instytucie Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Śląskiego, kierownik Zakładu Teorii Literatury i Translacji; badaczka dwudziestowiecznej literatury polskiej i słoweńskiej; zajmuje się teorią literatury, komparatystyką, teorią przekładu, poetyką historyczną. Autorka m.in. następujących książek: *Teoria literatury. Metodologia badań literackich* (1980, współautor S. Zabierowski); *Mit literacki. Od mitu rzeczywistości do zmiany substancji poetyckiej* (1983); *Poetyka Nowej Fali* (1990); *Wzorzec, podobieństwo, przypominanie (Ze studiów nad przekładem artystycznym)* (1998); *Między destrukcją a konstrukcją. O poezji Srečka Kosovela w kontekście konstruktywistycznym* (2004); *Spotkania. Czasoprzestrzeń przekładu artystycznego* (2010). Redaktor wydawnictwa ciągłego „Przekłady Literatur Słowiańskich".

Warchał Mateusz, ur. w 1978 r. w Katowicach, adiunkt związany z Katedrą Pedagogiki i Psychologii Akademii Techniczno-Humanistycznej w Bielsku-Białej. Jego zainteresowania naukowe skupiają się na zagadnieniach interferencji językowych obecnych zarówno w procesach glottodydaktycznych, jak i translatorskich oraz analizy dyskursów aksjologicznych w ujęciu edukacyjnym.

Na okładce i stronach działowych wykorzystano *Grafikę komputerową* Bożeny Witkiewicz
Wydawnictwo dziękuje Instytutowi Sztuki na Wydziale Artystycznym Uniwersytetu Śląskiego
za wyrażenie zgody na publikację grafiki

Redaktor **Barbara Todos-Burny**

Projektant okładki i stron działowych **Paulina Dubiel**

Redaktor techniczny **Barbara Arenhövel**

Korektor **Lidia Szumigała**

Skład i łamanie **Grażyna Szewczyk**

Copyright © 2012 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336
ISSN 1899-9417

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Nakład: 100 + 50 egz. Ark. druk. 17,5. Ark. wyd. 22,5. Papier offset. kl. III 90 g Cena 28 zł (+ VAT)

Druk i oprawa: TOTEM, M. Rejnowski, J. Zamiara
ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław